

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญ
และฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

Relationship Between Emotional Quotient of Administrators and Adversity Quotient of Teachers

Under The Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan

พิเชษฐ์ แซ่กั้ง¹ รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์²

Picheth Saekung¹ Assoc. Prof.Dr.Wisut Wichitputchrapom²

บทคัดย่อ

การวิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 2) ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 328 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก
2. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก
3. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครูอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.896

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the emotional intelligence of administrators under the Samut Prakan Educational Service Area Office 2) to study the adversity quotient of Teachers under the Samut Prakan Educational Service Area Office 3) to study the relationship between the emotional intelligence of administrators and adversity quotient of teachers under the Samut Prakan Educational Service Area Office

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹Master of Education Program in Education Administration Ramkhamhaeng University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²Lecturer Master of Master of Education Program in Education Administration Ramkhamhaeng University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: พิเชษฐ์ แซ่กั้ง, picheth22@gmail.com

รับเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 แก้ไข 20 กุมภาพันธ์ 2568 ตอปรับ 23 กุมภาพันธ์ 2568

The research sample consisted 328 teachers worked at the schools under the Samut Prakan Educational Service Area Office The which were selected by stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire had item – objective congruence (IOC) between 0.60 – 1.00 and the reliability of 0.979. The data was analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation.

The research findings were as follows

1. The overall emotional intelligence of administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office has a high average level.
2. The ability to face and overcome obstacles of teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office has an average level at a high level.
3. relationship between the emotional intelligence of administrators and adversity quotient of teachers was positively collected at the high level at the 0.01 level of significance with a correlation coefficient of $r = 0.896$

Keywords: Emotional Intelligence of Administrators; Adversity Quotient of Teachers

ภูมิหลัง

กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) ฉบับปรับปรุง ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชาติตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่นประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) หมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ จึงได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ดังนี้ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนและประชาชน โดยให้ทุกหน่วยงานนำรูปแบบ การทำงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกันและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสานต่อความร่วมมือที่เข้มแข็ง และสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ประชาชนและประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา เพื่อร่วมกัน “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล” (Transforming Education to Fit in the Digital Era) ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2567, หน้า 2)

การบริหารสถานศึกษาในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีความรู้และ เทคนิคการบริหารที่ทันสมัย เพื่อสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง โดยผู้บริหารควรเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และเป็นที่รักของ ผู้ใต้บังคับบัญชา มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสามารถติดต่อสื่อสารได้ดี รู้จักตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุมีผล รวมถึงสร้างบรรยากาศการทำงานที่ทำให้ ผู้ร่วมงานมีความสุข ในอดีตมนุษย์เชื่อว่าความสำเร็จมาจากเขาวนปัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิด การใช้เหตุผล และการแก้ไขปัญหา แต่ปัจจุบันนักจิตวิทยาเชื่อว่า

เชาวน์ปัญญาเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริง Daniel Goleman (1995, p. 11) กล่าวว่าทั้งเชาวน์ปัญญาและทักษะทางเทคนิคมีความสำคัญต่อการทำงาน แต่ความสำเร็จในการเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งคิดร้อยละ 80 ขณะที่เชาวน์ปัญญามีผลเพียงร้อยละ 20 โดยความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกทั้งของตัวเองและผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเองเพื่อสร้างความสงบและนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตตามที่ Gabbs (1995, p. 65) กล่าวว่า บุคคลที่นึกถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถสร้างแรงจูงใจในตัวเองและจัดการอารมณ์ได้นั้นคือผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของผู้บริหารในแต่ละองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางใหม่ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วลัยพร ศรีรัตน์ (2564, หน้า 419) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ถือว่าเป็นความสามารถอีกส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่สำคัญมาก เนื่องจากหากบุคคลใดในองค์กรใดหรือบุคคลใดก็ตาม มีความฉลาดทางอารมณ์ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือและส่งผลดีต่อองค์กรให้มีความเจริญมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งผลดีต่อตนเองต่อคนรอบข้างและต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ตัวเองมีความสุข รู้จักจัดการกับอารมณ์ตนเอง แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยสติ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ทำให้ส่งผลในการทำงานของผู้ได้บังคับบัญชาอีกด้วย

ในขณะที่ครูผู้สอน ผู้เป็นบุคคลกำลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และถ่ายทอดไปสู่เยาวชน จะต้องเป็นคนที่มีความสามารถที่มีใช้มีความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องมีความขยัน อดทน อดกลั้น มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน รู้จักประเมินสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งวางแผนในการแก้ไข และควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นกระจายไปในวงกว้าง ซึ่งตรงกับหลักทฤษฎีของ Stoltz (1997, p. 65) ในการฝ่าฟันอุปสรรค ที่จำเป็นต้องอาศัยทั้งกำลังใจและกำลังกายอย่างมาก เพื่อเอาชนะปัญหาที่ผ่านเข้ามา ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity Quotient) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลและส่งผลต่อความสำเร็จ แนวคิดนี้เน้นว่าผู้ที่มีความสามารถในการจัดการกับอุปสรรคจะสามารถยืดหยุ่นและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายถึงศักยภาพและความสามารถในการมุ่งสู่ความสำเร็จโดยไม่มีข้อสงสัย ผู้ที่สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้ดีมักมองวิกฤตเป็นโอกาส และเชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมหรือแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ พวกเขามีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งมีความอดทนและสามารถรับมือกับ ความยากลำบากได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ ชวพงษ์ เมธีธรรมวัฒน์ (2563, หน้า 5) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (Adversity Quotient) หมายถึงกระบวนการทางความคิดที่มีต่อการตอบสนองกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่มี ความรู้สึกเป็นอุปสรรค เป็นผลให้เกิดความตระหนักและมีแนวคิดต่อสู้เพื่อผ่านกับอุปสรรคทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยสอบถามประเด็นดังกล่าวจากครูผู้สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยหวังว่าจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริมคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับใด
2. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับใด
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 25 โรงเรียน ครูจำนวน 2,319 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปรากฏว่า กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใช้ตารางสำเร็จรูปของ Cohen (Cohen, Manion, and Morrison, 2011) และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 328 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.80 ส่วนใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 90.90 และมีประสบการณ์ทำงาน 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.80

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงสำรวจข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ วุฒิทางการ ศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสามารถในการจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง จำนวน 5 ข้อ
2. ทักษะทางสังคม จำนวน 5 ข้อ
3. ความตระหนักรู้ในตนเอง จำนวน 5 ข้อ
4. ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ
5. ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating & Scale) 5 ระดับ ของ Likert (1976) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของคำถามในแต่ละข้อ ดังนี้

- 5 หมายถึง ความความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ เกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สกลนคร โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านการควบคุมสถานการณ์ จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการทนทานต่อปัญหา จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านผลกระทบ จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านความรับผิดชอบต่อปัญหา จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating & Scale) 5 ระดับ ของ Likert (1976) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของคำถามในแต่ละข้อ ดังนี้

- 5 หมายถึง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อมอบให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสมุทรปราการที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการเพื่อแจกแบบสอบถามการวิจัย นำสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อม Link แบบสอบถามผ่าน Google Form เสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และนำข้อมูลของครูผู้ตอบแบบสอบถามจาก Google Form มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 การแจกแจงความถี่ (frequency)

1.2 ค่าร้อยละ (percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (mean)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ในแต่ละข้อคำถามจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจึงจะถือว่าใช้ได้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.979

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ คือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product – Moment Correlation Coefficient) โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่า +1 ถึง -1 ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560, หน้า 49)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมรายด้านและรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.44$) ส่วนทักษะทางสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.40$)

2. ระดับความคิดเห็นต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.44$) รองลงมาคือ ด้านการทนทานต่อปัญหา ($\bar{X} = 4.43$) ส่วนด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.42$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.896$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้านอยู่ในระดับสูง เรียงลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการทนทานต่อปัญหา ($r = 0.860$) ด้านการควบคุมสถานการณ์ ($r = 0.857$) ด้านการรับมือกับข้อต่อปัญหา ($r = 0.849$) และด้านผลกระทบ ($r = 0.819$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการโดยภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากพิจารณารายด้าน พบว่า ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้ตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสามารถกระตุ้นพลังและความกระตือรือร้นของตนเองได้ โดยไม่ต้องรอให้คนอื่นมาช่วยกระตุ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และยอมรับเมื่อเกิดความผิดพลาด แล้วหาวิธีการใหม่ ๆ ในการทำให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ทักษอร ฝีกวาจา (2559, หน้า 106) เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 พบว่า การสร้างแรงจูงใจในตนเองของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ณัฐณิชา ตียะศาสด์ (2563, หน้า 197) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 พบว่า การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองของผู้บริหารอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนทักษะทางสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผู้อื่นน้อยกว่าที่ควร ขาดการสื่อสารที่ดี บริหารการทำงานเป็นทีมได้ไม่ดี ขาดการให้กำลังใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และไม่สามารถจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาได้อย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ วิมล พลทะอินทร์ (2563, หน้า 137) ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 21 พบว่า ด้านทักษะทางสังคมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ พันธุ์เพชร (2566, หน้า 348) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีทักษะสังคมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก

2. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู โดยภาพรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมสถานการณ์ของครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูสามารถควบคุมสถานการณ์ในการทำงานให้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ด้วยดีจนบรรลุเป้าหมาย แก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็ว และควบคุมอารมณ์ และการแสดงออกของตนเองได้เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ มานพ ชูรินทร์ (2561, หน้า 55 - 56) ศึกษาเรื่องความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคและความยืดหยุ่นที่ทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ด้านการควบคุมสถานการณ์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ปกรณ์ รัตนทรัพย์ศิริ (2564, หน้า 169) ศึกษาเรื่อง ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอ

เมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า บุคลากรมีความสามารถ ด้านการควบคุมอุปสรรค อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครู ไม่สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การเกิดของปัญหาว่าปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจะส่งผลกระทบต่อมากน้อยเพียงใด จะต้องเตรียมรับมืออย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับ สุชานันท์ พันทวี (2566, หน้า 301) ได้ศึกษา ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู โรงเรียนสังกัดสหวิทยาการศึกษาแก่งคอยร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า ด้านผลกระทบ อยู่ในระดับมาก

3. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ที่ .896 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารที่มีความ เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานและมีความมุ่งมั่นในการทำงาน จะสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร ด้วยการมีความรัก ในวิชาชีพและสถานศึกษา นอกจากนี้ ความสามารถในการตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ของตนเอง รวมถึงการสร้าง แรงจูงใจให้กับตัวเองและผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด ความร่วมมือและความสุขในการทำงาน เมื่อผู้บริหาร สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น พร้อมทั้งมีความเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึก มีคุณค่าและได้รับการสนับสนุน ส่งผลให้เกิดการทำงานที่เต็มที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในงานและสร้างสรรค์ผลงานที่มี ประสิทธิภาพสูงขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ การมีทักษะทางสังคมที่ดีจะช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในที่งาน ช่วยกระตุ้นให้ทุกคนร่วมมือกันเพื่อเป้าหมายที่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหญิง จันทร์ไทย, เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ (2560, หน้า 197) ได้ศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการ เผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านทักษะสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเสริมสร้างสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคลากร ในสถานศึกษา มีการสื่อสารที่ดี กล่าวชมหรือกำลังใจแก่ผู้ร่วมงานตามความเหมาะสม มีการสื่อสารที่ดีและชัดเจน วางตัวเป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา

1.2 จากการศึกษาพบว่า ระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องมีการพัฒนาครูในสถานศึกษา ให้เกิดทักษะการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ว่าปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นเพราะอะไร จะต้องแก้ไขอย่างไร และใช้วิธีไหนในการแก้ไข ให้เกิดเป็นความชำนาญและติดตัวบุคลากรครู เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในอนาคัด

1.3 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองตามแนวคิดดังกล่าว อาจจะช่วยส่งผลความสามารถในการเผชิญ

และฝ่าฟันอุปสรรคของครู เพื่อให้การทำงานจะได้ประสบความสำเร็จและต้องไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร พบว่า ด้านทักษะสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.2 ผลการศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู พบว่า ด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารควรวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.3 ผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของครู มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ดังนั้นควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านอื่นที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของการทำงานของครู เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชวพงษ์ เมธีธรรมวัฒน์. (2563). การพัฒนาโปรแกรมสนับสนุนการเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตวิชาชีพครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐนิชา ดิยะศาตวัต (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(35), 197.
- ทักษอร ฝีกวาจา (2559). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(1), 106.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปกรณ รัตนทรัพย์ศิริ (2564). ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงานของครู โรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(3), 169.
- มานพ ชูรินทร์ (2561). ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคและความยืดหยุ่นที่ทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 7(2), 55 - 56.
- วิมล พลทะอินทร์ (2563). ปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(1), 137.
- วิชัยพร ศรีรัตน์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Acadimi*, 6(10), 419.
- ศิริลักษณ์ พันธุ์เพชร (2566). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(1), 348.

สมหญิง จันทร์ไทย, เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ (2560). ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 8(2), 197.

สุชานันท์ พันทวี (2566). ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของครูโรงเรียนสังกัดสหวิทยาการศึกษาแก่งคอยร่วมใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 301.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการตามนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education (7th Ed.)*. New York: Routledge

Gibbs, N. (1995). "The E.Q. Factor," Time.

Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.

Likert, R. (1976). *Management styles and the human component*. New York: AMACOM.

Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. New York: John Wiley & son. Inc.